

A LITURGIKUS JOG ELŐÍRÁSAINAK VALÓ MEGFELELÉS A XXI. SZÁZADI TEPLOSÉPÍTÉSZEEN

VÖLGYESI Levente*

1. Bevezetés

Egy ünnepi kötetben megengedhető, illetve megkockáztatom, talán ajánlatos is a személyes hangvétel. Ünnepeltünk kánonjogászai és pasztorális területen tevékenykedik, amíg jelen cikk megalkotója éppen a kötet megjelenésének idején lépheti át újra egyházmegyéje székesegyházának küszöbét, annak megújult liturgikus terét megcsodálva. Önmagában kihívás egy barokk térformába illeszteni az új liturgikus elemeket, de legalább ekkora feladat új templomok építése esetén olyan modern épületet emelni, amelynek szentélye integráns módon be tudja fogadni az új misekönyv¹ által előírt liturgikus teret. Jelen rövid tanulmány ennek ismertetésére vállalkozik.

Elsősorban a vonatkozó tanítást és a lényegesebb előírásokat szükséges megvizsgálni. A liturgikus megújulási mozgalom hosszú történelmi előzményre tekint vissza,² de a végső lendületet a II. Vatikáni Zsinat dokumentuma jelentette. Most kizárólagosan a térképzésre koncentrálva, az alábbi előírásokra fókuszálhatjuk a figyelmünket.

---

* Egyetemi docens, PPKE JÁK.

¹ Missale Romanum Ex Decreto Sacrosancti Őcumenici Concilii Vaticanii Instratum Auctortate Pauli Pp. VI. Promulgatum Ioannis Pauli Pp. II. Cura Recognitum Editio Typica Tertia Typis Vaticanis A.D. MMII Editio typica, 1970. Reimpressio emendata, 1971. Editio typica secunda, 1975. Editio typica tertia, 2002.

² KŪHÁR Flóris – RADÓ Polikárp: *Liturgikus lexikon*. Komárom, 1933. 242.

2. A liturgikus megújulás ügye a Zsinaton

A zsinati dokumentum³ inkább a belsőépítészeknek ad útmutatást. Teljes joggal számítják a legnagyobb emberi teljesítmények közé a képzőművészeteket, különösen pedig a vallásos művészetet, s azon belül is mint ennek csúcsát, a szakrális művészetet: a vallásos és szakrális művészet Isten végtelen szépségére figyel, azt akarja lehetőségei szerint emberi alkotásban kifejezni. Annál jobban szolgálja tehát Istent, az ő dicséretét és dicsőségét, minél tudatosabban törekszik arra, hogy alkotásaival a lehető legjobban vezesse Isten felé az emberek lelkét. Ezért fontos, hogy a templomi díszítések, a bútorzat, a felszerelési tárgyak igazán méltóak, ékesek és szépek legyenek, s valóban a mennyei valóságokat jelezzék és tükrözzék.⁴ Így el kell kerülni a profanizálást, illetve az értéktelen és egyben hatásvadász, igénytelen alkotások alkalmazását.

Európai körutazásaink folyamán minden egyes történeti értékű településen a megtekintendő látványosságok között dobogós helyet foglalnak el a templomok. Az egyház mindig nagy gondot fordított az egyházi épületek méltó megjelenésére és szépségére, a templomokban pedig különösen a liturgikus terek fényére. Ez viszont dinamizmust hordoz önmagában, a művészeti stílusok és alkotások születésekor a teljes történelem folyamán tetten érhetjük, hogy az egyház megengedte a folyamatos kísérletezést anyagban, formában, díszítésben; de ugyanígy nem vetette el a technikai vívmányok felhasználását sem.⁵

Kezdetben az egyháznak abban könnyebb dolga volt, hogy az adott kor uralkodó stílusa meghatározta egy templom építészeti formáját és belső berendezését. A barokk kort követően már csupán stílusirányzatokkal találkozhatunk, manapság pedig az építészetet ugyanúgy uralja a pluralizmus, mint általában a posztmodern társadalmat.⁶ Manapság az egyház egyetlen művészeti stílust sem tekint kizárólagosan sajátjának, hanem befogadja mindazon művészeti irányzatokat, amely egy szigorú zsűrizést követően alkalmasnak mutatkozik az áhítat megélésének elősegítésére.⁷

³ Sacrosanctum Concilium. Konstitúció a szent liturgiáról. (A továbbiakban: SC.) In: *A Vatikáni Zsinat tanítása* (szerk. Diós István), Szent István Társulat, Budapest 2000. 49–88.

⁴ Hannelore SACHS – Ernst BADSTÜBNER – Helga NEUMANN: *Chrisliche Ikonographie in Stichworten*. Leipzig, 1980. 242.

⁵ SC 122. pont.

⁶ Joseph HÖFER – Karl RAHNER (szerk.): *Lexikon für Theologie und Kirche I*. Freiburg, 1957. 1258.

⁷ SZAKOS Gyula – VÁRNAGY Antal: Az egyházművészet. In: *A Vatikáni Zsinat tanítása* i.m. 43.

A jelenlegi korszellem a puritanizmus irányába mutat, a formák nemesek, kifejezőek, mégis egyszerűek. Bár a sztárépítések és a népszerűségnek örvendő művészek nagy kísértést hordoznak az egyház számára, a püspököknek mégis szigorúan távol kell tartaniuk a templomoktól és más szent helyektől az olyan műalkotásokat, amelyek ellenkeznek a keresztény hittel, erkölcsökkel és jámborsággal; amelyek a józan vallásos érzést sértik akár azzal, hogy a formákat elcsúfítják, akár azzal, hogy művészi szempontból nem kielégítőek, közepszerűek vagy utáztatok.⁸

Manapság is épülnek új templomok. Bár a kereszténység létszáma Európában jellemzően zsugorodik, a hagyományos településszerkezet erőteljes átalakulásával mégis igény mutatkozik új templomépületek emelésére. Az urbanizáció, valamint az agglomerációk ugrásszerű növekedése⁹ egyes helyeken kiüríti az ősi templomokat, másutt viszont a lelkipásztori igények új templomok építésére ösztönöznek. A templomok építésénél ügyelni kell arra, hogy alkalmasak legyenek a liturgikus cselekményekre, s tegyék lehetővé a hívek tevékeny részvételét. Mint minden építménynél, az építéseknek itt is figyelemmel kell lenniük az épületek funkcionalitására, így elsősorban a liturgiát kell kiszolgálniuk.¹⁰

Dacára a jelenleg uralkodó egyszerűsége törekvő stílusnak, nem felejthetjük el a katolikus tradíciót: az épületnek tükröznie kell, hogy ez nem egy protestáns imaház, ahogyan egy keleti rítusú templom sem téveszthető össze latin testvéreivel. Ragaszkodni kell továbbra is ahhoz a gyakorlathoz, hogy a templomokban elhelyezik a hívek által tisztelt szentek képeit és szobraikat. Ezeknek minden esetben zsűrített termékeknek kell lenniük, s bár megengedhetőek a kegytárgyüzletekben fellelhető egyszerűbb alkotások, de kérdés, hogy ezek mennyire illeszkednek az újonnan épült templom stílusához.¹¹

A zsinati dokumentum ösztönözte a jogalkotót, hogy mielőbb vizsgálja felül a liturgiával kapcsolatos felszerelési tárgyakra vonatkozó általános jogszabályokat, a liturgikus könyveket, főként azokban a kérdésekben, amelyek a templomok méltó és célszerű szerkezetét, az oltárok formáját és építését, a szentségház méltóságát, elhelyezését és biztonságát, a keresztelőkút alkalmasságát és méltó helyét, a szentek képeit és szobraikat, díszítések és ruházat használatát szabályozzák.

⁸ SC 124. pont.

⁹ Kovács Zoltán – Vida György: *Urbanizáció*. Szeged, SzTE, 2016. 110–127.

¹⁰ Horváth Ildikó: *Épület és struktúra*. *Korunk*, 1972/3. 367.

¹¹ SC 125. pont

3. A liturgikus térképzés kateketikai megközelítése

A Katolikus Egyház Katekizmusa¹² a téma vonatkozásában először azt a teológiai igazságot járja körbe, szentírási szakaszokkal megtámogatva, hogy nekünk elsősorban nem az épületekben, hanem a krisztushívők személyében kell keresnünk Isten templomát.¹³

Már az ősegyházi korban házaknál gyűltek össze a kenyértörésre.¹⁴ Attól kezdve és azóta is minden helyen, ahol megtörték a nyilvános istentiszteletet, a keresztények erre a célra külön épületeket emeltek vagy különítettek el.¹⁵ Ezek a látható templomok nem egyszerűen gyülekezési helyek, hanem jelzik és kifejezik az adott helyen élő Egyházat, Isten hajlékát a Krisztusban kiengesztelődött és egyesült emberekkel.¹⁶ Az áldozat és az imádság házának szépnek, áhítatra hangolónak és a szent szertartások végzésére alkalmasnak kell lennie. Isten e házát alkotó jelek igazságának és harmóniájának Krisztust kell kifejeznie, aki jelen van és tevékenykedik ezen a helyen. Az Újszövetség oltára Urunk keresztje, ahonnan a húsvéti misztérium szentségei fakadnak. Az oltáron, amely a templom középpontja, a szentségi jelek alatt megjelenik a keresztáldozat. Ez az Úr asztala, ahová Isten népe meghívást kap.¹⁷

A Katekizmus kitér a szentségház méltó elhelyezésére. A tabernákulumnak a templomokban egészen méltó, a legmegbecsültebb helyen kell lennie, nemes formájának, elhelyezésének és biztonságának elő kell segítenie az Úr imádsát, aki a legméltóságosabb Oltáriszentségben valóban jelen van.¹⁸

A püspök tanító székének, tehát katedrájának, valamint a papi széknek ki kell tudnia fejeznie, hogy ez a közösség előljárójának, valamint az imádság vezetőjének a helye. Az ambó az a hely, ahol a Szentírás felolvasására kerül sor. Isten igéjének méltósága megköveteli, hogy hirdetésére olyan külön hely legyen a templomban, amely felé az igeliturgia közben természetes módon irányul a hívők figyelme. Így tehát a felolvasó jól látható és hallható, bár utóbbit az elektronikus hangosító berendezések nagyban elősegítik. A tradicionális liturgiában megkülönböztették a lecke- és az evangéliumi oldalt. Jelenleg – bár erre szabály

¹² A továbbiakban: KEK. A végleges latin kiadás (1997. augusztus 15.) alapján magyarul megjelent: Budapest, Szent István Társulat, 2020.

¹³ KEK 1179. pont; Jn 4,24; 1Pt 2,4–5; 2Kor 6,16.

¹⁴ ApCsel 20,7.

¹⁵ VERBÉNYI István – ARATÓ Miklós Orbán (szerk.): *Liturgikus lexikon*. Budapest, 2001. 115.

¹⁶ KEK 1180. pont.

¹⁷ RADÓ Polikárp: *Enchiridion liturgicum*. Róma, 1961. 1407.

¹⁸ KEK 1183.

nincs – a Magyar Katolikus Lexikon szerzőinek meglátása szerint jellemzően a régi leckeoldalra helyezik az ambót, mindenesetre mára egyértelművé vált az egyetlen felolvasóhely használata, ahonnan minden egyes szentírási szakasz felolvasásra kerül.¹⁹

Isten népének tagjává a keresztség szentsége által válik a krisztushívő, így a plébániatemplomokban elvárás, hogy legyen hely a keresztelésre (*baptisterium*), bár a Katolikus Egyház Katekizmusa ezt minden egyes templomra érti, amely kapcsán a szövegezés elnagyoltsága vélelmezhető. Az viszont tény, hogy amint a hívek otthonában, úgy a szenteltvíztartó minden templom bejáratánál legyen elhelyezve, hogy a belépőkben ébren tartsa a keresztségi fogadalom emlékeztetőt. Kérdés, hogy a *baptisterium* hol kapjon helyet, mindenesetre a szentélyben való elhelyezés annyiban kockázatos, hogy erősíti azt a protestáns tévtanítást, miszerint a keresztség és az úrvacsora kettőssége jelentené mindösszesen a sákramentumokat.²⁰

Az előbbi kitélt építészetileg is cáfolandó fontos, hogy a keresztségből fakadó élet megújításaként a bűnbánati cselekményekre alkalmas helyiség vagy gyóntatószék álljon rendelkezésre. A templomnak továbbá olyannak kell lennie, amely hív az összeszedettségre és a csöndes imádságra.²¹

4. Liturgia az egyházi kánonokban

A zsinati tanítás és a teológiai megalapozás után a kánoni szabályok megértésére fókuszálhatjuk immár a figyelmet.²²

Az egyházi törvénykönyv meghatározása szerint *szent helyek* azok, amelyeket a liturgikus könyvekben erre előírt felszenteléssel vagy áldással az istentiszteletre vagy a hívők temetkezésére szánnak (1205. k.). *Templomnak* pedig azt az istentiszteleti célra szánt, szent épületet nevezzük, melybe a hívőknek joga van belépni az isteni kultusz gyakorlása céljából (1214. k.).

Az első kérdés, hogy egyáltalán szükség van-e új templom építésére az adott helyen. Ehhez mindenesetre a megyéspüspök kifejezett, írásbeli hozzájárulása szükséges. De a megyéspüspök csakis akkor adja hozzájárulását, ha a papi szenátus és a szomszédos templomok igazgatóinak megkérdezése után úgy

¹⁹ KEK 1184.

²⁰ Egyetlen példa a sok közül: KRÄHLING János – VUKOSZÁVLYEV Zorán: *Új evangélikus templomok*. Budapest, Luther Kiadó, 2008. 320.

²¹ LthK II. 132.

²² CIC (1983) 1205–1237. kánonok

ítéli, hogy az új templom a lelkek javát szolgálhatja, és nem fognak hiányozni a templom felépítéséhez és az istentisztelethez szükséges eszközök.²³ A következő kánon visszautal az eddigi dokumentumokban olvasottakhoz, tehát a liturgia és az egyházművészet elveit és szabályait meg kell tartani, s fontos, hogy az egyház igénybe vegye az egyes ágazatok szakértőinek véleményét (1216. k.).

Az építkezés befejezése után az új templomot mielőbb fel kell szentelni vagy legalább meg kell áldani, különösen a székesegyházakat és a plébániatemplomokat ünnepélyes szertartás keretében. A törvényesen felszentelt vagy megáldott templomban minden istentiszteleti cselekmény végezhető, a plébániai jogok tiszteletben tartásával.²⁴

Az összes illetékesnek legyen gondja arra, hogy a templomokban megőrizzék az Isten házához illő tisztaságot és ékességet, és távol tartsanak mindent, ami a hely szentségével nem fér össze.²⁵

A templomok mellett meg kell emlékeznünk a kápolnákról. Kápolnának nevezük azt az egy közösség vagy a hívők egy ott összegyűlő csoportja számára az ordinárius engedélyével istentiszteleti célra rendelt helyet, ahová az illetékes előljáró beleegyezésével más hívők is bemehetnek (1223. kán.). Az ordinárius a kápolna létesítéséhez szükséges engedélyt csakis akkor adja meg, ha előbb személyesen vagy más által a kápolnának szánt helyet meglátogatta, és úgy találta, hogy illően van berendezve. A törvényesen létesített kápolnában minden szertartás végezhető, hacsak egyes szertartások a jog vagy a helyi ordinárius rendelkezése folytán kivételt nem képeznek, illetve ha a liturgikus szabályokkal nem ellenkezik. Így például keresztelő kúttal a kápolnát nem szereljük fel.²⁶

A jog kétfajta oltárt különböztet meg: szilárdat, amely el nem mozdítható, mert a padlóval egybeépített formában van kiképezve, illetve a mozgatható oltárt, amelyet át lehet helyezni. Ajánlatos, hogy a templomokban szilárd oltár legyen.²⁷ Az egyház hagyományos gyakorlata szerint a szilárd oltár lapja legyen kőből, mégpedig egyetlen természetes kőből; mégis a püspöki konferencia megítélése szerint, más méltó és szilárd anyagot is lehet alkalmazni. Az oltár törzse vagy talpzata azonban bármilyen anyagból készíthető.²⁸ A szilárd ol-

²³ CIC 1215. kánon 1. és 2. §.

²⁴ CIC 1217. kánon 1. és 2. §, továbbá 1219. kánon; ÉBER László (szerk.): *Művészeti lexikon*. Budapest, 1926. 186.

²⁵ KÁLDY Zoltán – BERKY Feriz – Újszászi Kálmán – DERCSÉNYI Dezső (szerk.): *Egyházi épületek és műtárgyak gondozása*. Budapest, 1971. 175.

²⁶ CIC 1224. kán. 1. § és 1225. kán.

²⁷ CIC 1235. kán. 1 és 2. §

²⁸ KÜHÁR–RADÓ i. m. 303.

tárokat fel kell szentelni, a mozgathatókat pedig vagy fel kell szentelni, vagy meg kell áldani a liturgikus könyvekben előírt szertartások szerint. A liturgikus könyvekben foglalt szabályok szerint meg kell tartani azt az ősi szokást, hogy a szilárd oltár alá vértanúk vagy más szentek ereklyéit helyezik.²⁹

5. A Római Misekönyv Általános Rendelkezései a liturgikus térről és berendezésekről

Végezetül az előírások vonatkozásában a *Római Misekönyv Általános Rendelkezései* (a továbbiakban: RMÁR) vehetjük szemügyre. A templomokat tekinti a misekönyv az istentisztelet legfontosabb helyszínének, amelyek önmagukban, illetve a benne fellelhető berendezések és felszerelési tárgyak legyenek valóban méltók, szépek és a természetfeletti valóságok jelei, jelképei.³⁰

Az egyház a saját liturgikus kifejezőrendszerében készséggel használja fel a művészetek eredményeit. Ugyanígy nyitott a kortárs művészetek befogadására, s mivel az inkulturáció a kortárs liturgikus gondolkodás lényege, így akár a magyaros népi motívumok befogadása ugyanígy megengedett.³¹ Lényegében az a feladat, hogy a templomokba kerülő műalkotások kiválasztása annak az igazi művészetnek követelményei szerint történjék, amely táplálja a hitet, a valóságosságot; hűen fejezi ki, amit ábrázol, és megfelel a kívánt célnak.³² Az épület és berendezéseinek kiválasztása és jóváhagyása vonatkozásában a RMÁR megismétli az CIC rendelkezéseit.³³

Tekintettel arra, hogy a hatályos előírások szerint a templom berendezése inkább a nemes egyszerűség jegyében történjék, és ne a pompát szolgálja, radikálisan szakít az eddig megszokottal, s a modernizmus stílusirányzatához hasonulva igazodik a minimalista megoldásokhoz. A díszítésre szánt elemek megválasztásában viszont továbbra is ügyelni kell azok valóságára, és arra kell törekedni, hogy szolgálja minden a hívők vallási műveltségét és a szent hely méltóságát.³⁴

²⁹ Petrus PALAZZINI (a cura di): *Dictionarium morale et canonicum IV*. Róma, 1962. 78.

³⁰ RMÁR 288.

³¹ *Redemptoris missio* (1990) 52–54.

³² RMÁR 289.

³³ RMÁR 290–291.

³⁴ RMÁR 292.

A templom, és mindaz, ami vele kapcsolatos, legyen úgy berendezve, hogy feleljen meg korunk igényeinek. Ne csak azzal törődjünk tehát, ami közvetlenül a szent cselekmények végzéséhez tartozik, hanem arról is gondoskodjunk, ami az egybegyűlt hívek igényét szolgálja. Manapság egy templomhoz kiszolgáló helyiségek is tartoznak, a népegyházi jelleg megszűnésével³⁵ egy település lakossága és a hívek közössége radikálisan elválik egymástól. Akár hosszabb utat is meg kell tenni, hogy valaki részesüljön az egyházi közösség cselekedeteiben. Éppen ezért szükséges a szociális helyiségek mellett közösségi és egyéb terek kialakítása.

Maga a templom berendezése kettős funkcióval bír: egyik oldalról ki kell tudnia fejeznie a hierarchia egyes fokozatainak sajátos elhelyezését a liturgikus térben, miközben biztosítania kell, hogy a konkrét istentiszteleti szolgálatban részt nem kapó krisztushívők aktív módon be tudjanak kapcsolódni a szertartásokba, ne érezzék úgy, hogy csupán távoli passzív szemlélői az eseményeknek. Tehát az építésznek egyszerre kell elkülönítenie és összekötnie a szertartáson részt vevőket hivataluknak és aktuális feladataiknak megfelelően.³⁶

A templomok régi elrendezésében két meghatározó rész volt: a szentély és a templomhajó. A kortárs liturgikus előírások már mellőzik a szentély elnevezést, helyette a *presbitérium* kifejezést használják. Ezzel a görög kifejezéssel az áldozópapság és az áldozat jelentőségét emelik ki. Itt található az oltár, a felolvasóállvány és a szent szolgálattevők ülőhelye. Az még ma is előírás, hogy a presbitériumot vagy valamilyen kiemeléssel vagy különleges kiképzéssel és díszítéssel kell a templom hajójától megkülönböztetni. Olyan tágas legyen, hogy benne az Eucharisztia ünneplését akadálytalanul lehessen végezni, és azt jól lehessen látni.

5.1. Az oltár

Az oltár esett át az elmúlt hatvan évben a legdrasztikusabb átalakuláson. Az elmúlt évszázadokban a szentély falához tapadt, közepén helyezték el a tabernákulumot, s az oltárkép következtében nem volt körbejárható. Jelenleg a mensa³⁷ – nem titkolva az ökumenébe fektetett bizalmat³⁸ – közel került és teljességgel

³⁵ TOMKA Ferenc: *Új evangelizáció. Egyházunk helyzete és feladatai az ezredfordulón.* Budapest, 1999. 15.

³⁶ RMÁR 293–294.

³⁷ PECZ Vilmos (szerk.): *Ókori Lexikon* II/1. Budapest, 1985. 68.

³⁸ *A Vatikáni Zsinat tanítása.* (Szerk. Diós István.) Budapest, Szent István Társulat, 2000. 44.

láthatóvá vált a szent cselekmények végzése közben is a hívek számára, körüljárható és immáron az áldozatot bemutató pap nem takarja el testével az áldozati adományokat, a hívekkel szemben miséznek. Az oltár terítésére már nincsenek annyira részletes szabályok, mint a trentói jogban, viszont továbbra is minden esetben terítő és korporalé takarja, és legyen rajta kereszt és gyertyatartók. Az oltár – mint a hagyományos templomtérben is – elmozdíthatatlan legyen.³⁹ Az elmozdíthatatlan oltárt a Római Pontifikáikiában leírt szertartás szerint kell felszentelni.⁴⁰

Az egyház ősi szokása szerint és a jelszerűség érdekében az elmozdíthatatlan oltár fedőlappja természetes kőből készüljön. Azt a szokást, hogy a felszentelendő oltár alá vértanúk vagy más szentek ereklyéit helyezik, meg kell őrizni. Vigyázni kell arra, hogy az ereklyék valódiságához kétség ne férjen. Az újonnan épült templomokban ajánlatos, hogy csak egyetlen oltár legyen. Tekintettel a jelenlegi erős paphiányra – a legtöbb helyen sajnálatos módon már szerzetesi közösségekben is jelentkezik – párhuzamos misézésre nincs igény. Ha mégis többen kívánnának egy időben misézni, a koncelebrálás abból a szempontból is kívánatos, hogy ez fejezi ki jobban a papi testvériséget és egységet, mint a magányosan történő szentmise bemutatás.

Az oltár díszítésénél is a mérsékelt kivitelezés az ajánlatos. Amit el kívánnak helyezni, inkább az oltár körül legyen, mint az oltáron. Ez elsősorban a virágokra vonatkozik.

Az oltáron tehát a terítő, a kereszt és a gyertyák helyezkednek el, ezen kívül csak azt szabad rátenni, ami szükséges a miséhez: az evangéliumos könyvet a mise kezdetétől az evangélium felolvasásáig; a kelyhet a paténával és a Misekönyvet az adományok bemutatásától a purifikálásig. Végül helyezték el diszkréten a pap hangját erősítő berendezést, ha szükséges. A gyertyatartókat az oltáron vagy az oltár körül úgy kell elhelyezni, hogy ne akadályozzák a híveket annak látásában, ami az oltárnál történik, vagy amit az oltárra helyeznek. Ez a rendelkezés már az új szemlélet gyümölcse. Az oltár közelében legyen kereszt a megfeszített Krisztussal, amelyet jól láthasson az egész egybegyűlt nép. Jó, ha az ilyen feszület, a liturgikus ünneplésen kívül is az oltár mellett marad, hogy az Úr üdvöt hozó szenvedését a hívek emlékezetébe idézze.⁴¹

³⁹ 1Pét 2,4; Ef 2,20.

⁴⁰ RMÁR 300.

⁴¹ RMÁR 305–308.

5.2. Az ambó

Isten igéjének méltósága megkívánja, hogy hirdetésére a templomban megfelelő és szilárd hely szolgáljon, amelyre önként irányuljon a hívek figyelme az ige liturgiája alatt. Régebben Isten Igéjét az oltárról vagy annak közelében olvasták fel vagy ünnepélyesen énekelték. A homília helye a szószéken⁴² volt. A technikai fejlődés következtében a szószék kikerült a napi használatból, ráadásul a magaslati elhelyezkedése ma inkább visszatetszést hordoz. Az egyszerű, mozgatható olvasóállvány alkalmazása kerülendő. Az ambót a templomban úgy kell megfelelően elhelyezni, hogy a hívek jól láthassák és hallhassák a felszentelt szolgálattevőket és lektorokat, akik az ige liturgiájában szolgálatot teljesítenek. Úgy illik, hogy az újonnan elhelyezett ambót – a Római Szervertáskönyv szerint – megáldják, mielőtt liturgikus használatra igénybe veszik.⁴³

5.3. A tabernákulum

A legméltóságosabb Oltáriszentséget a tabernákulumban,⁴⁴ a templom kiemelt, díszes, jól látható és imára alkalmas, egyetlen helyén kell őrizni. Szilárd, tehát elmozdíthatatlan, biztonságos és át nem látszó anyagból készüljön, és úgy kell bezárni, hogy a megszenteltségvesztés veszélye a legnagyobb biztonsággal elkerülhető legyen. Régebben a miséző oltáron helyezték el, ez immáron kerülendő. Kérdés, hogy az alternatívák között egy új templom építésekor melyik felel meg legjobban a kívánalmaknak: vagy a presbitériumban kerüljön elhelyezésre vagy pedig egy kápolnában, amely alkalmas a szentségimádásra és a magánáhítatra. Utóbbi esetben nyomatékosítottan fontos, hogy ez a szentségi kápolna szorosan kapcsolódjon a templomhoz és a hívek számára könnyen észrevehető legyen.⁴⁵

5.4. A pap és a szolgálattevők széke

Az ünneplést vezető pap ülőhelyének jeleznie kell, hogy ő a közösség előljárója, az egyes szertartásokon ő elnököl. A papi szék legalkalmasabb helye a néppel

⁴² MIHÁLYFY Ákos: *A nyilvános istentisztelet*. Budapest, 1933. 212.

⁴³ *Rituale Romanum, De Benedictionibus*. Editio typica 1984: Ordo benedictionis occasione data auspiciandi novum ambonem, 900–918.

⁴⁴ BANGHA Béla (szerk.): *Katolikus lexikon IV*. Budapest, 1933. 302.

⁴⁵ RMÁR 314.

szemben a presbitérium tengelyében van, bár az újonnan épített templomok jelentős részében ezt nem veszik figyelembe, talán hagyománytiszteletből sem, inkább a tabernákulum kerül középre vagy úgy elhelyezésre, hogy a papi székeknek a jelen liturgikus elrendezés szerinti elhelyezésére nem nyílik mód. A papi szék közelében kell elhelyezni a diakónus székét, valamint a koncelebráló vagy asszisztáló atyákét. A többi szolgálattevő széke úgy legyen elhelyezve, hogy a papság ülőhelyétől elkülönüljön, és a rábízott feladatot ki-ki könnyen teljesíthesse.⁴⁶

5.5. A zenei és énekes szolgálattevők helye

Az általánosan elterjedt barokk templomokban megszoktuk, hogy a kórus a szentéllyel szembeni főhomlokzaton, emeleti magasságban található. Itt helyezkedik el rendszerint az orgona, és a magaslatból is jól hallatszik az énekeket vezető kántor⁴⁷ hangja. Az új liturgikus előírások vissza kívánják hozni az ősi gyakorlatot, amelyben az énekeseket ismét úgy kellene elhelyezni, hogy világosan kitűnjék: igazi részei a hívők egybegyűlt közösségének, amelyben különleges feladatot töltenek be. Elhelyezésük nemcsak hogy könnyítse meg a szolgálatukat, hanem tegye lehetővé a számukra a szentmisén való szentségi részvételt. Így immáron az is meggondolandó, hogy az orgona és az organista számára az új templomokban épüljön-e karzat; vagy más, a szertartásban részt vevő személyekhez közelebb, integráns módon kerüljön elhelyezésre az orgona, illetve az organista, kántor szolgálati helye.⁴⁸

5.6. A hívek helyének kialakítása

A hívek elhelyezéséről úgy kell gondoskodni, hogy a szertartásokat mindenki láthassa és figyelemmel kísérhesse. A hívek közötti hierarchia immáron kerülendő, így például az egyházközségi laikus vezetők már nem kapnak kiemelt ülőhelyet.⁴⁹ A székeket és padokat – különösen az újonnan épült templomokban –

⁴⁶ RMÁR 310.

⁴⁷ Működésükre vonatkozó kortárs magyar szabályozás: *A magyarországi katolikus kántorok és karnagyok működési szabályzata*. Budapest, MKPK, 1985.

⁴⁸ RMÁR 312–313.

⁴⁹ *Magyarországi Katolikus Egyházközségi Képviselőtestületek Szabályzata* (1992). Budapest, MKPK, 1993. 5.4.

úgy kell elhelyezni, hogy a hívek könnyen teljesíthessék a szertartás egyes részeinél a testtartásra vonatkozó előírásokat, és akadálytalanul járulhassanak a szentáldozáshoz. Sajnos gyakran találkozhatunk azzal a jelenséggel, hogy helyhiány miatt a hívek nem, vagy csak komoly nehézségek árán tudnak térdelni.⁵⁰

6. Összegzés

A mai modern templomépítészet leginkább azzal a kihívással szembesül, hogy a megrendelő kívánságainak és a hívő nép elvárásainak egyaránt meg kellene felelnie, miközben az évszázados tradíció komoly harcot vív a liturgikus reform előírásainak megfelelni vágyó modern korrallal. Így a templomnak és annak berendezésének egyszerre kell hordoznia a kereszténység két évezredes hagyományát és képviselnie a megújult liturgia értékeit, kiszolgálva annak teológiai és közösségformáló üzenetét.

---

⁵⁰ RMÁR 311.

